

Mai 2023

n° 301

La Letra Mesadièra

DE L'INSTITUT D'ESTUDIS OCCITANS D'ARIÈJA

11 car. Enric Fabre 09100 PÀMIAS
05.81.06.03.88/ieo09@orange.fr
<http://arieja.ieo-opm.com/>

AGENDA

Emissions de ràdio

Cada jorn a 12h32 e 18h52 - *De còr e d'òc* sus Radio Transparence 93.7 FM

Cada dimars, de 19h00 a 20h00 - *Era votz dera montanha*, sus Radio Couserans 94.7 FM

Corses e talhièrs d'occitan

A Pàmias, Foish, L'avelhanet, Sent Guirong, Le Fossat e Sent Joan del Falgar per debutants e confirmats.

Contacte : 05.81.06.03.88 o ieo09@orange.fr

Talhièrs

2, 16 e 30 ?/05/2023 a 18h00 a Pàmias (Espaci occitan) - Talhièr de cants amb Pascala Respaud.

Contacte : 06.83.55.61.55 o lauseta@gmail.com

10 e 24/05/2023 a 19h00 a Pàmias (Espaci occitan) - Talhièr de convèrsa organizat pel Cercle occitan Prosper Estieu de Pàmias.

Contacte : 05.81.06.03.88 o ostaloc09@orange.fr

Animacions

7/05/2023 a 14h00 als Alamands dins l'encastre del Festenal del Libre – Conferéncia sul vilatge de Comalonga dins las annadas 60 per Alan Vidal e a **15h00** : scenetas en occitan pels Galejaires.

13/05/2023 a comptar de **10h00** a Pàmias (Espaci occitan) – Talhièr d'Aprèndiment de la Lenga.

Contacte : 05.81.06.03.88 o ieo09@orange.fr

14/05/2023 a Arvinhan – Jornada istorica e botanica organizada pel Cercle occitan de Pàmias. Contacte : 05.81.06.03.88 o ostaloc09@orange.fr

17/06/2023 a 17h00 a Montèls – Conferéncia "Les relations occitano-catalanes et transpyréennées (XVIe-XIXe siècle)" amb Patrici Pojada.

17/06/2023 a Palhèrs – Total Festum.

Contacte : 06.83.55.61.55 o lauseta@gmail.com

24/06/2023 a Pàmias (Espaci occitan) – Fèsta occitana.

LO MOT DE LA PRESIDENTA DE L'IEO D'ARIÈJA

Caris sòcis,

L'amassada generala de l'IEO d'Ariège se debanèt le 15 d'abril passat a Foish. La nòstra associacion, coma plan d'autres dins le contèxte de uèi, que sèm a pèrdre çò qu'avèm agut plan de mal de ganhar, patís d'aquela situacion. La crisi fa de mal dins mai d'un domeni e en particular dins l'investiment dels aderents. Ongan es estat malaisit de fargar una tièra plan consequenta pel conselh d'administracion amb le pauc de candidaturas qu'aguèrem.

Le CA novèl compta 7 elegits e aquò's le minimum definit dins les nòstres estatuts. Ça que la, e mercés als presents coma als que se faguèron representar, l'amassada se poguèt téner e tan melhor perque aquel moment de soscadissa collectiva e de mesa a plat dels problèmas encontrats per cadun, es fòrça important per l'anar de l'associacion.

Semblariá que les problèmas fusquèsson encara e totjorn les meteisses : cossí amb les nòstres paures mejans, tornar socializar una lenga quand de demanda sociala n'i a pas vertadièrament e que son pauques dins le public per conèisser l'IEO e sas activitats (en defòra dels aderents).

Cèrtas nos podèm regaudir de çò complit dempuèi annadas que demòra una basa de las bonas per anar en davant (les corses setmaniers, les talhièrs de lenga, las conferéncias dels Divendres, les corses d'aprigondiment, las animacions, las edicions, etc...) mas ara ne sèm a un punt que se volèm pas desaparèisser, avèm de trapar le biais d'èsser mai vesedors.

La tòca del conselh d'administracion novèl serà aquela, afortir la posicion de l'IEO, tornar organizar las activitats per tocar un public mai larg en tot desvolopar la nòstra comunicacion cap als mejans modèrnes e informatics qu'a l'ora d'ara semblan d'èsser indispensables

per se far conèisser, soscar a tot çò possible de far amb d'autres associacions, que fagan o pas per l'occitan dins sas activitats costumièras. De proposicions dins aqueste sens n'avèm recebudas e caldrà lèu lèu que las metèssem en òbra.

Per nos fargar un avenidor, a nosautres e a la lenga qu'aparam, cal tirar las leiçons de la nòstra experiéncia, téner compte dels cambiaments dins la societat e tornar pas far las meteissas errors.

Le combat per la lenga, es nòstra rason d'èsser, sèm de l'IEO perque volèm trasmetre l'occitan, perque una lenga sens socializacion pòt pas que morir, alara nos cal enrodat de totas las bonas volontats e atal entre totes ac farem tot.

Annia Wolf

~~~~~

13/05/2023
Pàmias
Espaci occitan

10h-12 h / 13h-15h
Repais tirat de la saqueta

Grafia occitana :
Clamença POJADA
Estudis de las grafias occitanas d'Arièja

Quand seguissèm corses d'occitan, aprenèm a mestrejjar la grafia dita classica. Mas l'occitan compòrta una granda varietat de grafias. D'unas autors e autoras seguisson las nòrmas classicas, d'autres e autras mistralencas o encara de nòrmas personalas.

A partir d'exemples trobats en cò d'autors ariegeses, veirem quinas son las caracteristicas de cada grafia e lors avantatges e inconvenients.

...

Clamença Pojada es en tèsi de lingüística a l'Universitat de Tolosa Joan Jaurés. Trabaiha sus l'occitan e lo tractament automatic de las lengas.

ENTRESENHAS E INSCRIPCIONS : ie009@orange.fr - 05 81 06 03 88

Talhièr d'Aprèndiment de la Lenga

Dissabte 13 de mai de 2023
10h00-12h00/13h00-15h00
Repais tirat de la saqueta

Grafia occitana :
Estudis de las grafias occitanas d'Arièja
Clamença Pojada

ENTRESENHAS E INSCRIPCIONS :
ie009@orange.fr - 05 81 06 03 88
Tarifas : **15 €** (normal) - **13€** (sòcis IEO)
11€ (persona inscrita dins un cors de l'IEO 09)

Inscripcions possibles tanben sus Helloasso :

<https://www.helloasso.com/associations/ieo-arieja/evenements/corses-de-nivel-3>

~~~~~

Jornada istorica e botanica

Dimenge 14 de mai de 2023
a Arvinhan

10h00 : Rendètz-vos davant la comuna.

10h15 : Visita en occitan del pargue del restaurant « La Métairie », del vilatge, de la glèisa e de la mòta castrala amb Danièl Pedossat.

12h30 : Pica-mica tirat de la saqueta (sala de las fèstas).

14h00 : Rendètz-vos davant la Comuna e partença per la passejada botanica a l'entorn del Taus bailejada per Alan Vidal, totjorn en occitan.

ENTRESENHAS
05.81.06.03.88
ostaloc09@orange.fr
(Cercle occitan Prosper Estieu de Pàmias)

~~~~~

Per èsser al fil...

L'IEO Arièja : <https://arieja.ieo-opm.com/>

Lo Diari : <http://lodiari.com/>

Jornalet : <https://www.jornalet.com/>

Lo Congrès : <https://locongres.org/fr/>

La cadena d'Alan Vidal : <https://www.youtube.com/@alainvidal9019>

... Malatèrra, un polit film occitan : <https://www.youtube.com/watch?v=XugfuaQpk44>

Quand

Quand seguisses le cors,
Que la sorga s'alunha e
Abans que l'aiga te nègue
Dins una onda de paraula,
Que seguisses les jorns
E qu'avuèi s'alunha e
Abans que te nègues
Dins las èrsas que t'enròtlan.
Quand seguisses tos desirs,

Que tos sòmis s'alunhan e
Abans que se nèguen
Al fons de las ondas fòlas,
Que seguisses tas paurs
Que l'alba s'alunhe e
Que tas lagremas te nèguen
Dins un regret frivòl,
Viu !

Jacques Pince (24-03-2023)

La cronica de Claudina Solhà

Et presonier d'opinion

« Se l'an tuath, Mossur ?

- Non ! Solament blassath. Que l'an privath de viver !

Infima gota d'aiga, at cèu de libertats,
Las sorgas de la vida, libre, entram ets ròcs,
E le vent e la mofa ...

Gota det riuèt clar que cor enà forèst,
Que l'an deshèt son liet d'enfanças e de possas,
Gota deth arcolan, lum de la nosta vida,
Gota det torrent blu lavat de blancors doças...

Gota det flume gris en rota vèrs la mar,
Que rebalava siau vèrs la plana sa vida,
De rimor e de vent, delfinadas d'auratges,
Flumàs fenhantejant d'un rise inacabat.

Pueish gota de la vida, esvaporada, broma,
Susor libra d'aimar o lèrma de la mar
Aishús rupas saladas.

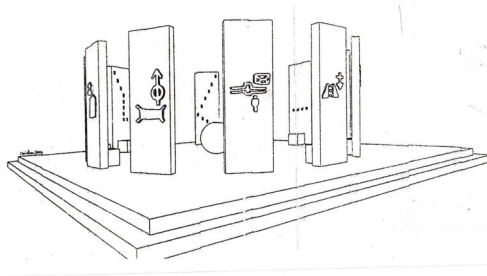
- Se l'an tuath, Mossur ?

- Que non l'an cap tuath ! Qu'èra un òme libre !

- Que l'an privath d'azur, que l'an privath de viver !

- Gota d'aiga, sa vida, cap at cèu.

Andriu Som (1978), a prepaus de l'inoguracion de Arquetipe Agorà de Montegut-Plantaurèl, escalprat per Christian Louis.

Monument de sensibilizacion a la defensa dets Drets de l'Ome (expression, manifestacion, associacion...) tostem d'actualitath.

L'apendiciti de Viravent

Cridar le SAMU ? Sonar le medecin ? Convocar l'ambulància o le VSL ? Prene la veitura ? I pensatz pas ! Sèm en 1944. En çò nòstre, i a pas encara res de tot aquò. Amb'aquò dins aquela bòrda dels nauts de la comuna, una jove de quinze o setze ans se tòrç de dolor dempuèi la debuta de la serada... Perqué sos parents se son pas preocupats de la menar a l'espital ? Es que i a pas encara d'espital e que i a pas mès de parents tan-pauc...

La paura Ninòta a subreviscut a un ramat d'eveniments amb son fraire ainat mas la bòrda èra una bona bòrda e tant que son estats en bona santat, se'n tiravan pro plan.

Mas un ser, le drama es aquí, lèu arribat... Fernand, le fraire grand, la davalariá plan sus son esquina duscas al vilatge mas n'i a almens per una ora e la pauròta patís tròp e vòl pas solament ensajar. Alavetz, dins la nuèit tombada, davala en corrent duscas als primièrs ostals, ont tot dormís segur. Tot dormís ? Non ! Rogèr, l'estudiant en teologia en vacanças, trabalha encara son grèc e son ebrèu, ja que vòl èsser pastor. Tanlèu informat, sauta sus sa bicicleta e monta a Viravent. D'aquel temps, sa sòr pichona se desembolha per « trobar qualqu'un que sàpia cossí trobar qualqu'un que sàpia ont trobar le medecin ! ». Pas aisit de vertat, perque la nuèit, aqueste cort les maquises (sèm en 1944) les mès pròches, per sonhar les nafrats, les estropiats e mès de pichons mals.

En arribant, Rogèr apasima del melhor que pòt la paura Ninòta e sustot la persuadís que pòt pas esperar aquí : cal que tròbe le coratge de se sietar sul quadre de la bicicleta per arribar duscas al medecin, ont que siá !

Paura pichona ! Çò qu'a degut sofrir sus aquel camin sinuós e peirós !

Per fortuna, ça que la, tròban le medecin e aqueste descobrís una apendiciti qu'es a devenir peritoniti !!

Mas, dins l'espròva, es plan conegut, l'òme – e la filha – de la Tèrra, an plan sovent sapiut trobar las ressorsas d'un coratge indomdable que les a salvats !

Vos dirai pas cossí, ont e en çò de qui fusquèc operada, mas solament que se remetèc fòrça plan, e qu'un pauc mès tard se maridèc e « visquèron uroses e agèron – non pas un flòc – mas tres polits mainatges. »

Geneviève Dagain

~~~~~

Istòria de mots d'Alan Vidal

Per contenir le vin :

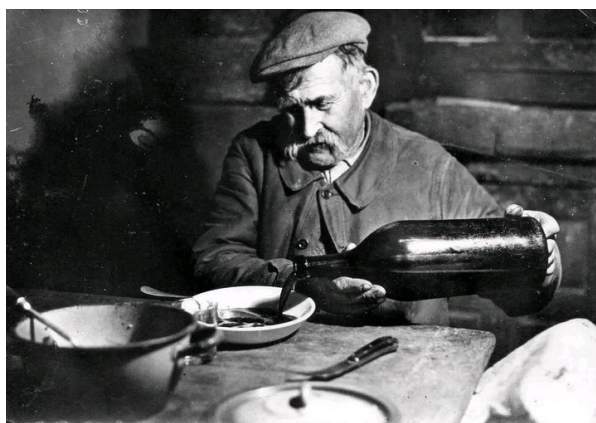
A la bòrda, un flòc de recipients de veire o de fusta, permetián de servir e de carregar le vin tan preciós. Comencem per las botelhas. Cada jorn tiràvam le vin dins una botelha de limonada reciclada (1 litre). Botelha ven del latin *buticula* qu'a a pus près le mème sens.

Per asagar le vrespalh en gardant les tropèls nos preniam aiga e vin dins un uchau (mièg litre). A l'origina l'uchau correspondiá a un pegal divisat per uèit : d'aquí son nom.

Per anar pas tirar vin al chai còp e quilha, les beveires nombroses e/o valents del ganitèl emplenavan una justa (gaireben 3 litres).

Per tenir l'aigardent o vin bon crompat al païbàs e reservat a una comunion o un maridatge aviam la bonbona o damajana (5 a 25 litres). Dins un estug de vims munit de doas ansas èra aisida a carregar. Ronda coma una bomba es benlèu pr'aquò que s'apèla bonbona ; en lenga araba se ditz *damacana*, d'aquí segurament nasquèc le sinonim de "damajana" qu'a pas res a véser amb una dama !

Se passam del veire a la fusta trobam la fustalha. Al chai, les barricòts (30 a 60 litres), las barricas (150 a 220 litres) e les mièg-muègs (a l'entorn de 400 litres) servàvan le vin. Barrica es a solide un mot d'origina occitana mentre que muèg vendriá del latin *modius* un contenent que servissiá a mesurar le blat !

Una justa